

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՓԱՐԻՉԷ Ի ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ.

Գերապատիւ Գաբրիէ վարդապետին ի Կոստանդնուպօլիս, եւ անտի իւր հայրենիքը ի Խրիմ ընելու ճամբորդութեան ձայնը շատոնց տարածուած ըլլալով յԱզգիս, պատշաճ կրհամարինք օրագրոյս մէջ հրատարակել այն նամակներն որ հասարակաց տեղեկութեանը աւելի արժանաւոր կերեւնան իբրեւ օգտակար գիտելիք :

Այս անգամ Փարիզէն մեկնիլը միայն պատմենք :

Սպրիլի 28ին (10 մայիս) իրիկուեր երեկոյեան կերակուրէն ետքը վարժարանիս մեծ դահլիճը ժողովեցան աշակերտք, սրնգով՝ ջութակով ու դաշնակով զանազան քաղցրաձայն նուագներ հնչեցընելէն յետոյ, այլ եւ այլ գեղեցկահիւս բանախօսութեամբք սրտերնուն սերը, երախտագիտութիւնը, ցան ու տրտմութիւնը յայտնեցին. եւ այս սրտաշարժ հանդիսին անկեղծութեանը անտարակուսելի ապացոյցներն էին մատաղերամ մանկուոյն քափած ջերմաջերմ արցունքը :

Մեր ընթերցողաց ճաշակ մը տալու համար, անոնց ամենէն պզտիկին կարդացածն հոս դնենք :

ՅԱՌՈՒՐ ԱՂԵԿԷՉ ԲՍԺԱՆՄԱՆ ԳԵՐԱՊՍՏԻՒ ԵՒ ԱՄԵՆԱՍԻՐԵԼԻ ԸՕՐ ԻՄՈՅ ԵՒ ՎԱՐԳԱՊԵՏԻ ԲԱՆ ՍՐՏԱԳՈՒԹ.

« Ի՛նչ ցաւալի օր. պիտի կորսընցընենք վաղը սուրբ, առաքինագարդ, բազմիմաստ եւ որդեգորով Հայր մը : Ո՞ւր կերբաս Հայր. ո՞ր կըրողուս զմեզ : Պէտք էր որ ես այս փոքրիկ կարճիկ սակաւամեայ՝ հասակիս մէջ երկու անգամ Հօր մը բաժանման անտանելի ցաւը քաշէի, երկու անգամ որբանայի : Պօլիս հօրմէս բաժնուելու ժամանակ կարծէք թէ այսչափ մեծ չեղաւ ցաւս, վասն զի կըսէին ինձի թէ Փարիզ ուրիշ հոգեւոր Հայր մը ինձի քեւատարած կըսպասէ. իրացընէ ալ ըսածներէն աւելի գտայ ձեր Սրբութիւնը, սիրեցի ի սրտէ ու բոլոր մարմնաւոր ճնողացս

սերն ու մեծարանքը ձեր վրայ դարձուցի : Այլ աւանդ. դուք ալ քիչ ատենէն զիս պիտի բողոքեղեր. ձեզմէ ալ պիտի բաժնուիմ եղեր. այն զգացած ուրախութիւնս քիչ ժամանակի համար, քանի մը ամսուան համար է եղեր : Պատիկուց կրհասկընամ մարդկային կենաց անհաստատութիւնը. կիմանամ որ կատարեալ երջանկութիւն չկայ այս աշխարհք. եղածն ալ սակաւատեւ :

« Քանի օր է կըտեսնեն ընկերներս որ գլուխս կախած տրտում տխուր եւ անբարբառ կըպտրտիմ. Առաքել ինչ ունիս կըսեն. բան չունիմ, կըպատասխանեմ. բայց անա գիտնան ամենքը որ սիրելի Հօրմէս բաժնուելուս դառնակակիժ ցաւն էր որ սրտիս վրայ պատեր ու չէր բողոք որ բանէ մը համ առնում : Սեն-Քլո՛ւ, Սեն-Քլո՛ւ պիտի երբանք, հոն պարտեզը շատրուաններուն քով կերակուր պիտի ուտենք, խաղանք զուարճանանք կըսէին մէջերնէս շատերը. զնացինք ալ, բայց բնաւ համ չառի. վասն զի կարելի չէ որ սիրելի Հօր մը բաժանման նշան եղած զուարճութիւնը ճնողասեր որդի մը զուարճացընէ, ուրախացընէ :

« Սակայն տարաբախտ սրտիս զգացած ցաւերն յայտնելէն ինչ օգուտ. եւ ո՞ր մեկն ըսեմ. ճար չկայ, պիտի երբանք Հայր, պիտի կորսընցընեմ զձեզ. բայց գէթ այս մխիթարութիւնն ունիմ որ Առաքելին յիշատակը ձեր մտքէն ոչ երբէք պիտի ելլէ. ես ալ իմ կողմանէս խօսք կուտամ որ վրաս առած լրերնիդ միշտ ուրախական եւ մխիթարական ըլլան. ամէն անգամ որ մեր վրայ տեղեկութիւն տայ ձեզ Գերապատիւ Ամբրոսիոս վարդապետը, ըսէ որ Առաքելը ձեր բողածին պէս հլու հնազանդ, կանոնապահ եւ ուսումնասեր է : Այս բարի վարքովս եւ ուսումնասիրութեամբս պիտի ցուցընեմ թէ իրացընէ սրտանց կըսիրեմ եղեր զձեզ. եւ կըփափաքիմ միշտ ձեզի արժանի որդի եւ ձեր հրեշտակատիպ առաքինութեանցը նախանձորդ ըլլալ : Դուք ալ մի՛ մոռնաք զիս, Հայր իմ եւ վարդապետ. ո՞ր ալ ըլլաք՝ յիշեցէք Առաքելը, յիշեցէք զնա որ փոքրիկ հասակովն ու մտքովն ալ ձեր չքնադազկուտ կատարելու-

¹ Տասը տարեկան հազիս կայ պատանեակը :

բիւնները հասկըցեր, սիրեր ու մեծարեր է. եւ մինչեւ ի մահ գձեզ սիրելէն, գովելէն ու ձեզի արժանի որդի եւ աշակերտ ըլլալու շանքէն ետ պիտի չկենայ :

« Հապա ձեզի, Մեծապատիւ եւ Ազգասեր Յովհաննէս Աղա, ձեզի թնջ շնորհակալութիւն ընեմ որ վրաս այնչափ սեր ու գուր ցուցրցիք, այնչափ անգամ զիս տներնիդ հրաւիրելով պատուեցիք : Ընդունեցէք հրապարակաւ իմ խորին շնորհակալութիւնս, եւ ինչպէս որ իմ մտքէս ձեր քաղցր յիշատակը երբէք պիտի չելլէ, ու սիրելի Հայրս յիշած ատենս իր պատուական եղբայրն այ սիրով ու կարօտով պիտի յիշեմ. կաղաչեմ որ դուք այ զիս չմոռնաք ու երբեմն մտքերնիդ բերէք Առաքելը, այն Առաքելը որ ձեր երկու եղբարց Ազգերնուս փառք ու պարծանք ըլլալը քաջ գիտնալով, ոչ երբէք պիտի դաղարի ձեր անգին ու ազգօգուտ կենաց երկարութեանը համար աղօթելէն :

« Ո՛հ, սրչափ երջանիկ կրճամարէի ինքզինքս, երջանիկ կրկային նաեւ ձեռողքս որ նոյն փափաքով այս մատաղ հասակիս մէջ զիս իրենց գրկէն հեռացուցեր՝ եւրոպա յուղարկեր են, երէ որ մը ձեզի պէս ազգիս օգտակար ու պատուաւոր անդամ ըլլայի :

Երախտագետ աշակերտ Ձեր եւ որդի
Առաքել Մոմճեան : »

Արտասուախառն խնդութեամբ լսեց Գերապատիւ վարդապետը երախտագետ սանիցը սրտաբուղիս խօսքերը, շնորհակալ եղաւ անոնց սրտին ազնիւ զգածմանցը. խոստացաւ որ զիրենք չմոռնայ, իրենց սիրոյն ու երախտագիտութեան քաղցր յիշատակը միշտ ամեն տեղ հետն ըլլայ. եւ խնդրեց իրենցմէ որ երէ զինքը կըսիրեն՝ ազգային վարժարանիս կանոնաց պահպանութեանը նախանձաւոր ըլլան, սրտի մտօք աշխատին զիտութեամբք եւ բարի վարուք զարդարուիլ, որպէս զի սիրելի Ազգերնիս իրենցմով ուրախանայ, զարգանայ եւ բարձր ի գլուխ պարծի :

Երկրորդ օրը կարելի չեղաւ այս երախտագետ աշակերտաց օրինաւոր հայցուածոց դէմ կենալ. բոլոր օրը քովէն չզատուելով շատ անգամ օրհնենքն ու բարի խրատներն առնելով գոհ չեղած, ուզեցին որ խմբովին մինչեւ երկարուղւոյն կայարանը զինքը յուղարկեն : Հոն այ դարձեալ սրտաշարժ տեսարան մը բացուեցաւ. ազնուամիտ սիրուն մանկունք մեծ ու փոքր երախտապարտ հոգով սիրելի հօրերնուն չորս կողմն

առած՝ իրենց ջերմահոս արտասուաց կաթիլներովը աչք կոռոզէին, օրհնութիւնը կըխնդրէին, կաղաչէին որ զիրենք չմոռնայ, սիրալիր գրերովը զիրենք մխիթարէ. եւ այնպիսի որդեսեր հօր մը գրկէն բաժնուիլը իրենց անկարելի կերուար : Բայց հարկ էր որ Ազգին օգտին համար իրենք այ այն դեռաբողոքոջ հասակէն սովորէին անձնական գոհեր ընել...

Չանգակը զարնուեցաւ ուղեւորաց իմացընելու համար թէ կառք մտնելու ժամանակը հասեր է, պէտք է գատուիլ, բաժնուիլ, հեռանալ մարմնով, վասն զի սրտով եւ հոգւով անհնար է որ բաժնուինք հեռանանք գոչէին միաբերան : Վերջի համբոյրն այ տուին, մտաւ Գերապատիւ վարդապետը կայարանը եւ հետը տարաւ բոլոր իր շնորհապարտ որդւոցն ու մտերիմ բարեկամացը սիրտը, որ բազմութեամբ հոն եկեր էին, որպէս զի մինչեւ յետին վայրկեանը իր սակաւագիւտ անձնանուէր բարեկամութեան քաղցր մխիթարութենէն չզրկուին :

Տրտում տխուր դարձան վարժարանը պատանիք. եւ իրենց տխրութիւնը սփոփելու համար հանգստեան ժամանակնին սիրելի հօրերնուն նամակ գրելու նուիրեցին : Այն սիրագրօջմ ու կարօտալիր բազմաթիւ նամակաց մէջէն գոնէ մէկքանին կուզէինք ամսագրոյս մէջ հրատարակել, բայց վարդապետին զգածմանցը հակառակ ճանչնալով իր վրայ երկայն գովեստներ գրելը, մանաւանդ այնպիսի գրուածքի մը մէջ որոյ Խմբագրապետն ու Ռզին ինքն է, ակամայ կամօք զանց կընենք :

SUBI

Հասարակ տարուան մէջ (365 օր) 52 եօրեակ կամ շաբաթ կայ, եւ 1 օր աւելի. ու տարին որ օրով որ սկսի՝ նոյն օրով ալ կը վերջանայ. օրինակի համար, մեր տարւոյն առաջին օրը, այսինքն մեր կաղանդն էր երեքշաբթի. տարւոյն վերջի օրն ալ երեքշաբթի է. եւրոպացւոց կաղանդն էր հինգշաբթի, տարւոյն վերջի օրն ալ հինգշաբթի է :

Propriétaire-gérant : A. LACHAT.

Ի ՓԱՐԻՉ, Ի ՏՊԱՐԱՆԻՆ ԵՐԱՄԵԱՆ.